

Nr 88.

Ankom till Riksdagens kansli den 25 april 1913 kl. 3 e. m.

Utlåtande, i anledning av väckt motion om anslag till tryckning av vissa handlingar rörande de svenska statsdomänernas historia.

(1:a Avd.)

I en inom Andra kammaren väckt, till jordbruksutskottets förberedande handläggning hänvisad motion, nr 28, har herr *Lindhagen* hemställt, att Riksdagen ville bevilja ett förslagsanslag av 5,000 kronor, att efter Konungens närmare bestämmande användas till utgivning från trycket av huvuddokumentet och andra belysande handlingar över historien om de svenska statsdomänernas öden under skilda tider och särskilt dokumenten om den ekonomiska liberalismens genombrott i början av 1800-talet och verkningar med hänsyn till nämnda domäners användande.

Till stöd för framställningen har motionären anfört följande:

»Ett särdeles betydelsefullt och intresseväckande kapitel i vår ekonomiska historia äro de förutseenden, meningsbrytningar, uppoffringar och försummelse, som länkat de svenska statsdomänernas öden genom tiderna. Särskilt betydelsefulla voro de tilldragelser och förfoganden, till vilka den ekonomiska liberalismens genombrott i början på 1800-talet gav anledning.

Det behöver knappast erinras om, huru värdefullt det skulle vara, att de huvudsakliga dokumenten i denna historia funnos samlade på ett översiktligt sätt och utgivna av trycket. För många olika ändamål behövas forskningar i dessa urkunder, men det möter stora svårigheter samt uppoffringar av både arbete och kostnader för att tillrättafinna desamma,

Bihang till Riksdagens protokoll 1913. 10 saml. 52 häft. (Nr 88—89.) 1

och sedan de väl använts för ett eller annat ändamål går den nedlagda mödan väsentligen förlorad igen för kommande tider. Detta är också en anledning till att forskningen alldeles för litet sysselsatt sig med dessa saker och att obekantskapen om dessa vägledande, ofta synnerligen spännande svenska öden och äventyr är synnerligen stor på alla håll.

Ett länge känt behov skulle därför bliva fyllt och många besparingar i tid, arbete och omkostnader vinnas om genom statens försorg de huvudsakliga dokumenten om dessa tilldragelser kunde bliva efter en systematisk plan från trycket utgivna. Därigenom vanns också en bättre vägledning var man uti olika ämnen skulle kunna finna det övriga materialet, som ansetts för vidlyftigt att kunna till trycket befordras. Givetvis bör publikationen omfatta icke blott ännu utgivna manuskript utan även gamla författningar och andra dokument, som väl finnas avtryckta någonstädes men äro svåra att återfinna och sammanhålla bland de spridda, osammanhängande urkällorna.

Den närmare planen för arbetets ordnande bör givetvis överlämnas till Kungl. Maj:ts bedömande. Till en början torde ett visst måttligt belopp vara tillräckligt att anslå. Skulle det under utgivningens fortgång visa sig att arbetet tar större omfattning och föranleder utgivandet i en längre följd av skilda avdelningar av detsamma, lärer Kungl. Maj:t icke underlåta att hos Riksdagen begära en ökning av anslaget.»

Utskottet.

Utskottet vill icke bestrida, att ett hopsamlande och sammanförande av samtliga dokument och andra belysande handlingar rörande de svenska statsdomänernas historia under skilda tider samt desammas utgivande från trycket skulle vara av stort intresse och jämväl kunna hava en viss praktisk betydelse. Ett dylikt historiskt arbete, avseende förvaltningen av kronans utarrenderade egendomar intill år 1883, har även utarbetats av en tjänsteman hos domänstyrelsen och finnes intaget i dess från trycket utkomna berättelse för åren 1883—1887.

Emellertid håller utskottet före, att därest ett fullständigt arbete av ifrågavarande slag verkligen skulle befinnas behöfligt, utarbetandet därav lämpligen borde kunna ske genom domänstyrelsens försorg samt själva arbetet utföras av ämbetsverkets tjänstemän utan att staten för detsamma nödgades vidkännas några direkta utgifter. Skulle däremot frågan icke kunna på dylikt sätt ordnas utan det ifrågasatta arbetet behöva utföras i annan ordning, torde kostnaderna för detsamma näppeligen kunna begränsas till det av motionären uppgivna beloppet och i alla händelser icke nu kunna överblickas. Utskottet, som är av den

förvissningen, att Kungl. Maj:t icke skall underlåta att vidtaga åtgärder för verkställandet av ett dylikt arbete, därest så skulle befinnas erforderligt, anser sig under inga förhållanden kunna på enskild motionärs yrkande och utan någon som helst utredning eller plan för arbetets bedrivande tillstyrka anvisandet av medel för nu ifrågavarande ändamål.

Utskottet får därför hemställa,

att Riksdagen må avslå herr Lindhagens förvarande motion.

Stockholm den 25 april 1913.

På jordbruksutskottets vägnar:

GÖSTA TAMM.

Närvarande: herrar Tamm, Odelberg, frih. De Geer, Paulson, Fablén, Lindblad, Pers, Ericsson, Lundell, Kronlund, Andersson, Linders, Bosson, Tysk och Olausson.

Reservationer:

av *A. Pers*, som ansett, att då det bör vara av stort allmänt intresse att få samlade och från trycket utgivna mera betydelsefulla aktstycken angående de svenska domänernas historia, utskottet bort tillstyrka en skrivelse till Kungl. Maj:t i motionens syfte,

samt av *G. A. E. Kronlund* och *S. Linders*, vilka ansett, att utskottets yttrande och förslag bort hava följande lydelse:

Utskottet anser i likhet med motionären, att ett hopsamlade och sammanförande av samtliga dokument och andra belysande handlingar rörande de svenska statsdomänernas historia under skilda tider samt desamma utgivande från trycket skulle vara av stort intresse och även kunna hava praktisk betydelse. Ett dylikt historiskt arbete dock inskränkt till en kortare tid har även utarbetats av en tjänsteman hos domänstyrelsen och finnes intaget i dess från trycket utkomna berättelse för åren 1883—1887.

Emellertid håller utskottet före att därest ett dylikt fortlöpande arbete skulle befinnas behöfligt, utarbetandet därav möjligen torde kunna ske genom domänstyrelsens eller annat statens ämbetsverks försorg samt själva arbetet utföras av ämbetsverkets tjänstemän utan att staten för detsamma skall nödgas vidkännas några direkta utgifter. Om däremot ett arbete, sådant som av motionären ifrågasatts, skulle visa sig böra utföras i annan ordning, torde kostnaderna för detsamma näppe-ligen kunna begränsas till det av motionären uppgivna beloppet och i alla händelser icke nu kunna överblickas. Ej heller torde Riksdagen nu böra utan någon som helst utredning eller plan för arbetets bedrivande antaga motionärens förslag. Men enär utskottet funnit det föreslagna arbetet erforderligt, får utskottet hemställa,

att Riksdagen, i anledning av herr Lindhagens ifrågavarande motion, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära utredning och förslag i syfte att från trycket utgiva huvuddokumentet och andra belysande handlingar över historien om de svenska kronodomänernas öden under skilda tider.
